

השבוע יחול יום הזכרון לגאון רבי אליהו יהושע עובדיה. כיהן כ"חכם באשי" בבגדד. רוב הדינים בבגדד נפסקו על ידו. בעל עצה טובה, וגם המוסלמים יראו ממנו. אגדות רבות יש על ויכוחיו עם גדולי המוסלמים בהם יצא כמנצח. נפטר י"ד טבת תרנ"ה, כבן מאה ושבע שנים ולא כהתה עינו.

יהודי בגדד הרבו להקדיש ספרי תורה. בבתי הכנסת הגדולים בבגדד היו בכל אחד למעלה ממאתיים ספרי תורה!!! משום כך נקבע תור לקריאת ספרי התורה. אך היו מחשובי הקהל שהתנו שיקראו בס"ת שלהם בזמנים קבועים בשנה, דוגמת חגים ור"ח. מסביב לתנאים הללו ארעו לעיתים מחלוקות ומריבות. מחלוקת כזו ארעה סביב ספר תורה שהקדיש נשיא הקהילה, 'שייך ששון' לבית הכנסת הגדול. והתנה שישתמשו בו כספר ראשון "חובת היום" בכל ימי החגים.

עברו שישים וחמש שנה, ומקצת מן המתפללים דרשו לבטל חזקה זו, ולקבוע מחזור חדש של כל ספרי התורה בבית הכנסת, שיקראו בהם שווה בשווה וללא זכויות מיוחדות.

פסק הגאון רבי אליהו יהושע עובדיה שלא ישנו ממנהגם. וסברותיו: יש כאן חזקה שנים רבות. וזו חזקה שיש עמה טענה. ושנית, על דעת כן תרמו את ספרי התורה.

מצוה שהחזיקו בבית הכנסת לא יוכל אדם לדחותה, ואדרבה עבירה בידם אם באו לבטלם מחזקתם, שכבר זכו שיקראו בהם בזמנים ידועים. ועוד יותר, חוששני שהבא לבטל חזקתם ספר התורה יתבע עלבוננו, שמעכבו מלקרות בו. ונראה לחדש שאף אם בעל החזקה מסכים לוותר, אין לעשות כן דהוי בזיון לספר.

ולמעשה, מאחר שכל חזקות הקריאה בספרי התורה הללו הן רק בחגים ולא בכל שבתות השנה, שבהן קוראים בכל הספרים על פי סדר, אם כן עולה שאין אחד שלא יקראו בספר התורה שלו במהלך השנים, וממילא אין לערער על חזקה זו כלל ועיקר.

"וחתמתי שמי"

בשליש ראשון

לחודש טבת,

שנת תרט"ו.

(ש"ת ל"ב חיים)

ח"ב א"ח כ"ג)

את תשובתו זו שלח לאיזמיר, לגאון רבי חיים פאלאג'י. הוא שיבחו בתארים רבים והסכים עמו: "ודבריו אמת וצדק! ואין לשנות מנהגם. ואף אם הנשיא היה חי, נראה שאין ביכולתו לוותר על זכות החזקה, כי זה בזיון לספר התורה!" (שם כ"ד)

בחודש כסלו שנת תרמ"ד נמצאו שוב עוררין על חזקה זו. ושוב פסקו חברי בית הדין שאין לבטל את החזקות.

"אלה הפרשיות הטובות שהיו מוכרים אותן באמסטרדם: בפרשת ויחי: "המלאך הגואל", "ולישועתך קויתי"..."

כיום המנהג שאין מוכרים עליות אלו, רק הגבאי מכבד את האנשים החשובים בבית הכנסת. ויש בתי כנסת שמוכרים ואין בזה מנהג, אלא לפי הצורך, אם צריך הכנסה או לא." (מנהגי אמסטרדם ו' ג')

בוורמייזא לא היו מוכרים את ה"פרשות הטובות" וכיבדו בהן את הרב או הפרנס הישישי, וזה כדי שלא יקנה אותם מי שאינו ראוי, וגם שלא יבואו לידי קטטה. (מנהגים דק"ק וורמייזא ח"א)

ראוי לציין שהגאון מוהר"ר שמואל פיורדא צויה לשמש שלא יכריז בלשון 'גוט פרשה', דמשמע שזו פרשה טובה והאחרות חלילה אינן טובות, אלא יכריז "אום דיא פרשה". (שם)

סיפר ר' ישראל שפר: "בשבוע שעבר, בעת היותי בטבריה פגשתי את מזכיר קיבוץ דגניה, דיברנו אודות הבעורת ששוררת בארצנו.

אמרת, אספר לך סיפור מופלא ששמעתי מאבי הרה"ר ר' חיים:

'היה זה לפני כשישים וחמש שנה. החורף היה שחון ויבש. אבי היה מנהל איגוד הנהגים בצפון, מתוקף תפקידו היה לו קשר עם רבים מראשי ובני הקיבוצים והמושבות בצפון הארץ.

יום אחד פגש אותו קדיש לוז, ממזכירות קיבוץ דגניה ב' [מראשי התנועה הקיבוצית, לימים יו"ר הכנסת] ואמר: 'ר' חיים, מה יהיה, צריכים מים, פעמיים חרשנו את האדמה ולא יצא שום דבר, אין גשם, איננו יודעים מה לעשות, אנו אבודים, אין יבול!' זו גם היתה שיחתם של בני יבניאל וכנרת עם אבי על אסון הבעורת, מה יהיה. מכיון שאותם בני הקיבוצים והמושבות ברובם באו מבתים חרדים, ובתוכם פנימה ידעו שיש אלוקים בעולם. הציע להם אבי: "נארגן קבוצה, נעלה לקבר חוני המעגל ונתפלל".

ואכן התארגנה קבוצה, וביניהם שמות בולטים בהתיישבות. ועלו לקבר. היה זה יום חם, הם התפללו, אמרו תהילים, ההתרגשות היתה עצומה - אבי סיפר - 'כשהחלו בהקפות מסביב לציין כולם החלו לבכות, הם בכו כמו ילדים קטנים! רק מהדמעות היו יכולים למלא את הכנרת!'

כשסיימו, החלו נוסעים חזרה, בראש פינה נראו עננים שחורים, כשהגיעו לטבריה ירד גשם שוטף... השנה שהחלה כשנת בצורת הסתיימה בשפע של מים, הכנרת עלתה על גדותיה.

לאחר מה שארע אמר קדיש לוז: "צריך לבנות בית כנסת בקיבוץ, אם לאנשים יש אמונה שאפשר להביא גשם בתפילה ובתחנונים, צריך לבנות בית כנסת, שילדים ידעו שיש גם תפילה!" וכך נבנה בית כנסת במקום כמו דגניה".

כשסיימתי לספר, אמר לי בהתרגשות המזכיר של דגניה: "דע לך, עד היום יש לנו בית כנסת בקיבוץ ושיעור קבוע!" ("נר לשולחן שבת")

ביום שישי, עשרה בטבת תשע"א, בשעה טובה ומוצלחת

גיע - הגיע זמן פריית בנם הבכור של משפחת ו. - כיצד ינהגו:

הגרש"ז אויערבאך: יעשו פדיון ביום שישי, ויחלקו לנוכחים שקית ובה לחמניה, שום וקוביית סוכר.

הגר"ש אלישיב (סב) והגר"ח קניבסקי: פדיון וסעודה במוצ"ש.

הגר"נ קרליץ והגרמ"ש קליין: יעשו את הפדיון והסעודה בליל שישי, כיון שעבר כבר כ"ט י"ב תשצ"ג.

הגר"מ גרוס: לכתחילה עדיף לעשות את הפדיון סמוך להדלקת נרות שבת, אך כיון שבמציאות אין זה אפשרי, יעשו את הפדיון ביום שישי וסעודה בליל שבת, וכן הורו עוד מורי הוראה חשובים. [י"א שיוסיפו מאכל בסעודה, כנהוג בר"ח שחל בשבת].

הגר"ש אויערבאך: פדיון ביום שישי וסעודה במוצאי שבת. (נר) הרוצה להחכים בהלכה זו יעיין יו"ד ש"ה י"א, ש"ך י"ב ונו"כ. משנ"ב תקס"ח כ'. "גינת ורדים" יו"ד ו' י'. "דרך אמונה" ביכורים י"ב ועוד ועוד.

מנהג יפה נהגו בני תימן להעלות ל'שישי' - בנימין זאב יטרף" את ילדי בית הכנסת הקטנים. (ארבע שבתות בשנה קוראין הטף לשישי וסימנן 'בוכו')

"וירא ישראל את בני יוסף ויאמר מי אלה - מהיכן יצאו אלה שאינם ראויים לברכה."

(פמ"ח דר"ש")

סיפר האדמו"ר מקלויזנבורג: "בהיותי בארץ ישראל, בא אלי יהודי השכם בבוקר, וסיפר כי שידך את בתו עם בחור ישיבה. והנה לפני יומיים אביו בא אלי בחלומו וגער בו במילים קשות: "איזה אדם הכנסת למשפחתנו?! והקיץ משנתנו בבהלה. אולם במשך היום הסיח את החלום מליבו.

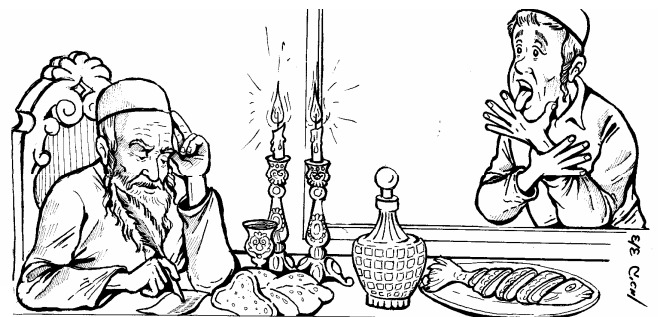
אמש נתגלה אליו אביו שוב, וגער בו בסבר פנים חמורות: "שוטה שכמותך, כבר אמרתי לך פעם אחת, מה אתה עושה לי...? וגער בו מאד עד שהתעורר משנתו בבהלה. ובא אלי לשאול, מה לעשות?"

שאלתי: "האם בררת מה יחוסו של הבחור?" ענה לי, הבחור מופלג בלימוד ומידות טובות, ובחור שכזה בוודאי לא טעון בדיקה. זרזתי אותו שיברר מה מקור משפחתו של אותו בחור.

לפנות ערב שב אלי וסיפר שהבחור אומר שמוצאו משבדיה. המשיך לברר עד שנודע שסבתו של הבחור גויה כדת וכדין...

אמר האדמו"ר: "אני מספר סיפור זה להמחיש כי ההורים שלנו בעולם האמת יודעים מה שקורה איתנו כאן בעולם. וזו מחוייבות גדולה, שיש עין רואה ואוזן שומעת, שהאבות הזקנים משגיחים על צאצאיהם!"

(צאצא "מנ"א תשנ"ז")

אסנת: 'בשעה שנולדה, יעקב גרשה מביתו והושיבה במדבר בתוך סנה. ותלה לה לוח בצווארה, שכתוב בו 'המדבק בזו מדבק בזרעו של יעקב'. (תורה שלמה" כתי"מ מהריב"ם חלאווה) **ותלה** לה יעקב קמיע בצווארה... והחביאה עצמה בין הקוצים והברקנים, ועל שם הסנה נקראת אסנת, ובא גבריאל והביאה למצרים... (חזקוני) **שמעון ולוי** עשו לה קמיע, וכתבו בו 'בת דינה בת יעקב בן יצחק בן אברהם'... ובאו ציידים פוטיפרע ומצאוה... (פרקי דר"א פל"ח)

השליכה אסנת למרכבת יוסף את הקמיע שכתב לה יעקב. פתחו יוסף ומצא כתוב בו: "המתדבק בזו מתדבק בזרעו של יעקב". מיד הכיר שכתב אביו הוא, וראה שם הקודש בו... הלך לפרעה ואמר: "בזו אני חפץ!"

כשבא יעקב לברך את בני יוסף, אמר: "מי אלה?" ענה לו יוסף: "בני הם אשר נתן לי ה' בזה". מאי בזה? הראה לו את הקמיע ההוא. ואמר: "בזה תדע מי אמם של אלו".

הקמיע שעורר סערה

מעשה בירושלים, בחכם אחד שמצא כתב יד עתיק ובו רשום סדר כתיבת קמיע לסגולה למי ששתה סם המוות, שכאשר עונדים את הקמיע, מיד מקיף את סם המוות שבלע ומבריא. ובאמת כמה פעמים קרה שאדם מר נפש או נער בכעסו שתה סם מוות. והחכם ההוא כתב את הקמיע והצילו.

ויהי ליל שבת קודש, ארע שנערה שתתה סם המוות. ובאו אליו. כתב לה אותו חכם קמיע והבריאה. למחרת, כשנודע בעיר מה עשה, רעשה ורגשה כל ירושלים - טענו עליו שחילל שבת.

השאלה הובאה להכרעתו של החיד"א, ודעתו היתה שאין לעשות כן לכתחילה, אך מכיון שהוא חשב לעשות מצוה והציל נפש, ודאי למפרע מצוה גדולה עשה. (עין "ברכי יוסף" או"ח ש"א)

החיד"א עצמו לא גילה מי היה אותו חכם. כנראה מכיון שרצה לשמור על כבודו, הסתיר את שמו. אך במקורות אחרים מצאנו סיפור דומה לזה, על הרש"ש, שכנראה הוא אותו מעשה.

"ערב שבת במנחה באה אשה לפני רבינו רבי שלום שרעבי, צעקה ובכתה שיתן קמיע לבנה. ולא ענה לה הרב דבר עד אחר תפילת ערבית של שבת קודש. ורק אז כתב לה הקמיע, הלכה והחייטה בו את בנה.

וכל המקובלים והחכמים, ובראשם רבי חיים דילה רוזה התפלאו ותמהו עליו. ביום ראשון התקבצו כולם להוכיחו... והסביר להם טעמו והודו לו...

המקובלים הסבירו את הסיבה מדוע לא כתב הרש"ש את הקמיע מיד לאחר תפילת מנחה, שהיתה גזירת מגיפה על ירושלים והיה חייב להתפלל להצילה, ועדיפה הצלת רבים מהצלת היחיד החולה!" (רפואה וחיים" לגאון רבי חיים פאלאג'י, "מקבציאל")

רבינו פריץ כתב בעצם יום השבת קמיע, כסגולה למקשה לילד. **הרמ"ה התיר** לכתוב קמיע בשבת אם הוחזק גברא וקמיע, אך צריך שאותו צדיק הוחזק שיפעול בתפילותיו. (ועין שו"ת ציץ אליעזר ד' ד')

אמנם החיד"א פקפק אם ניתן לסמוך בהלכה חמורה ועמומה זו על כתיב יד שלא ברורה לנו נאמנותם. (שו"ת "חיים שאל" ח"ב ל"ה)

ולמעשה אם הזמן בהול, ואתמחי גברא שהועיל בהצלת נפשות מישראל, יש לסמוך על הראשונים הללו, וכן סמכו על זה הנרות המזרחיים בשו"ת "אדמת קודש" ו"פרי הארץ", והעידו שכן הורו רבני סלוניקי. והלכה ספק נפשות להקל, אך במקום שאפשר להמתין בוודאי שאין להקל. (שו"ת "ביעע אמר" ח' או"ח ל"ז ועין שו"ת מנ"י ל"א)

כתב המהרש"ם: "ועובדא ידענא בעיר מולדתי זלטשוב, שהיה שם חולה מסוכן, ובאותו זמן היה מורי רבי הגאון הקדוש מוהר"ש אב"ד בעלז בברודי, והתיר דיין אחד לכתוב על ידי גוי בשבת קודש את שם החולה ואמו, ושלה לברודי.

והרעיש על זה הגאון מוהר"ר רבי שלמה קלוגר ופסל את הדיין מלהורות עוד. וכבוד מורי רבי נתרעם גם כן על הכותב ואמר: "עכשיו אני מחוייב להתאמץ שישגי החולה רפואה, שלא יגרם על ידי חילול שבת קודש..." וכן היה שנתרפא.

ובכל אלו אין להקל, ובפרט בדור הזה אין להקל מכמה טעמים, ועל כיוצא בזה אמרו שבת היא מלזעוק". (שו"ת מהרש"ם ג' רכ"ה)

השבוע מלא בימי שמחה - "ימי הפורים"

☺ בשבת, י"א בטבת, שני פורים:

"פורים מז'בוז", ת"ח 1648: יהודי העיר ניצלו מהקוזקים בראשות הצורר בוגדן חמליניצקי. מקובל שהנס נעשה בידי יהודי בשם ר' מרדכי ואשתו אסתר.

"פורים ליפנטו", איטליה, תנ"ט 1699: זכר לנס שארע בשעה שנכבשה העיר בידי הטורקים - "תיקנו את היום ליום פורים, ואפילו מי שיעבור מהעיר יחגוג יום זה". (שו"ת מהר"ם אלשקר מ"ט)

☺ ביום שלישי, י"ד טבת, **"פורים חלון בחברון"**, תק"א 1741: הפחה הטיל על יהודי חברון לגייס חמישים אלף גרוש, ואם לא יצליחו יגרשם. לאחר שלשה ימי תפילה וצום, מצא שמש הקהילה בחלון הכניסה לבית הכנסת ארנק ובו הסכום הנדרש.

☺ ביום חמישי, ט"ז טבת, **"פורים בגדד"**, שצ"ט 1638:

הפרסים כבשו את בגדד מהתורכים. עינו ורדפו את יהודי העיר. לאחר כשנה הסולטן מוראד הרביעי יצא מקושטא בראש צבא של מאה וחמישים אלף חיילים, ובהם יהודים רבים. לאחר מצור של ארבעים יום הצליחו בעזרת תותח כבד לפרוץ פירצה בחומה. דרך **"שער הקמיע"** נכנסו חיילי הסולטן והיכו את הפרסים מכה ניצחת. ביום המחרת הרגו התורכים למעלה משלושים אלף פרסיים. יהודי בגדד קבעו יום זה ליום פורים.

התותח שפרץ את החומה נקרא "התותח בעל הנזם", ומוצג לראווה בעיר בגדד עד היום.

גירסאות רבות ישנם איך ארע "נס בגדד": יהודי בגדד מספרים שהפרסים לא נתנו לבני בגדד לצאת מהעיר. התאספו היהודים לטכס עצה איך לגלות לסולטן על כיבוש העיר ועושה תושביה, ושהם מוכנים לעזור לו לכבוש את העיר מחדש.

כתבו איגרת, וגלגלוה בתוך קנה. אחד התנדב להעבירה לקושטא. חתכו את בשר ירכו, הכניסו לשם את הקנה, ותפרו את הבשר מחדש...

הוא התחפש לפרסי, בשער העיר השומרים בדקוהו ולא מצאו דבר. כשבא לקושטא נכנס למסגד ו'בירך' בקול רם את הסולטן... מכובן שהשומרים תפסוהו. אמר להם "יש עמי שליחות סודית" וביקש שיביאוהו לפני הוזהר. כשהביאוהו הוציא את האיגרת, וכך יצא הסולטן למלחמה. (יהודי בב"ל)